

# Una dosi de natura

La ciència avança amb la feina de molts científics desconeguts, però n'hi ha que llueixen amb veu pròpia, pel salt qualitatiu que representen les seves propostes. Un dels científics catalans més reconeguts internacionalment és Ramon Margalef (1919-2004). Va ser el primer catedràtic d'ecologia de l'Estat, i un dels molts mèrits de la seva recerca fou incorporar la llavors naixent teoria de la informació a l'anàlisi dels ecosistemes. Deu anys després del seu traspàs se n'ha publicat una biografia científica, que ha estat escrita per alguns dels seus deixebles, als quals ell respectava profundament, com feia amb tots els seus alumnes, que l'admiraven. El llibre, curull de fotografies i esquemes en color, s'es-

ta anys després de la publicació manté tota la vigència, en part gràcies a la segona edició, corregida i augmentada, que el 1979 en va fer Oriol de Bolós (1924-2007), un altre dels grans botànics catalans. Edicions de la Universitat de Barcelona acaba de publicar una tercera edició novament actualitzada, ara per Joan Vallès i Josep Vigo, que conserva la magnificència històrica i l'esperit educatiu i divulgatiu de l'original. És una obra de referència en botànica i en història de la ciència, que delectarà els afeccionats a la biologia.

Finalment, com que en el bioma dels ecosistemes hom hi troba tant plantes com animals –a banda de fongs i bacteris–, us proposo un llibre de zoologia amb vocació eminentment



**RAMON MARGALEF, ECÒLEGO DE LA BIOSFERA**  
Narcís Prat,  
Joandomènec Ros,  
Francesc Peters

Editorial: Edicions de la UB, 2015  
Pàgines: 188  
Preu: 36 euros



**INICIACIÓ A LA BOTÀNICA**  
Pius Font i Quer

Editorial: Edicions de la UB, 2015  
Pàgines: 266  
Preu: 20 euros



**100 CURIOSITATS ZOOLOGIQUES**  
Eduard Martorell i  
Gábor Somssich

Editorial: Cossetània Valls, 2016  
Pàgines: 216  
Preu: 14,70 euros



La sargantana deixant anar la cua per despistar els depredadors i poder fugir ARXIU

tractura en dues parts. La primera ofereix una panoràmica completa de la seva tasca científica, i la segona parla de la seva feina en el camp de la limnologia –estudi dels ecosistemes aquàtics continentals– des de l'òptica actual. És un merescut homenatge que arriba a l'home a través de la seva recerca.

Un altre científic catalans amb veu pròpia és Pius Font i Quer (1888-1964). Va crear l'Institut Botànic de Barcelona i fou professor a la Universitat de Barcelona, a l'Escola Superior d'Agricultura i a la Universitat Autònoma de Barcelona, a banda de membre i president de l'Institut d'Estudis Catalans. Una de les seves obres més reconegudes és la *Iniciació a la botànica*. Publicada el 1938, descriu de manera enciclopèdica els processos de formació, diferenciació i perpetuació dels vegetals. Des de la perspectiva educativa ha estat reconeguda internacionalment, i en clau nacional i lingüística va contribuir a fixar la terminologia científica catalana en aquest àmbit. Vuitan-

divulgativa, *100 curiositats de la zoologia*. Pensat per a absolutament tots els públics, està ple de curiositats i anècdotes que, més enllà de la simple diversió –que en proporcionen molta–, va transmetent un munt de coneixements fascinants sobre el món dels animals. Formigues que col·laboren amb acàcies, com es defensen les taràntules, de quina manera les sargantanes es desfan de la cua, com compten les formigues i de quina manera els ossos aprenen matemàtiques, quins animals es fan regals i per què, i un llarg etcètera d'altres qüestions zoològiques que també ens ajuden a comprendre l'essència de la nostra espècie. Són cent textos breus però molt informatius i engrescadors, escrits pel zoòleg Eduard Martorell, cadascun dels quals va acompanyat per un fantàstic dibuix naturalista fet per Gábor Somssich. És un llibre ideal per llegir a estones, atesa l'estructura en capítols curts i independents, però haig de reconèixer que jo el vaig devorar en una tarda a dalt d'un tren. \*

# Cultura i indústria científica

“La ciència és el nou *rock-and-roll*.” Amb aquesta frase tan enginyosa i provocadora comença una nissaga de còmics, *Nowhere men*, en què els protagonistes són quatre científics que, com van fer els Beatles amb la música, canvien el món amb la seva recerca. Generen una immensa indústria al seu voltant, i els efectes que això provoca de manera sinèrgica sobre la cultura i viceversa són espectaculars. Tanmateix, darrere aquesta ficció gràfica –d'una gran qualitat i complexitat argumental– s'hi amaga una realitat que, de tan quotidiana, sovint ens passa desapercebuda.

La ciència i la tècnica han tingut, tenen i continuaran tenint un impacte cabdal en les nostres vides. Només cal que donem una ullada al nostre voltant per veure com influeixen en les activitats diàries, a través d'una miriada de productes que consumim, des de fàrmacs quan estem malalts a televisors de plasma i telèfons mòbils –la ciència feta indústria i comerç, i també qualitat de vida–. I si donem una ullada dins nostre, veurem que aquests avenços també van canviant la manera com pensem, com veiem el món i com ens hi relacionem. Recordem, per exemple, la teoria de l'evolució, el Big Bang o l'estructura quàntica de l'univers, que ens han ressituat dins la natura i el cosmos i ens han ajudat a allunyar-nos de les supersticions, o en l'impacte d'internet en les relacions socials i l'accés al coneixement –la ciència feta cultura i, també, qualitat de pensament–. Però potser no tot són flors i violes, i algunes aplicacions generen controvèrsia: l'energia nuclear, els transgènics, la manipulació d'embrions, etc. Ja es comença a parlar de transhumanisme, una ideologia que considera els efectes de la introducció de les noves tecnologies en el si de la condició humana.

Per què us explico això? Doncs perquè avui començo aquesta columna d'opinió en què pretenc reflexionar sobre la cultura científica i el seu impacte en les nostres vides. Com a gran afeccionat al *rock-and-roll*, a la ciència i, de fet, a qualsevol manifestació cultural, el títol genèric no podia ser cap altre que *Ciència & Roll*. No sé si la ciència és el nou *rock-and-roll*, però l'atenció que es dona als descobriments científics està creixent en l'opinió pública, i els canvis culturals que en comporta l'avenç són extraordinàriament profunds. Per això, cal reflexionar-hi, amb ment clara i oberta, però crítica i analítica. \*